Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

УДК 343.9

**Оболенцев Валерій Федорович**

*кандидат юридичних наук, доцент,*

*доцент кафедри Кримінально-правової політики*

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*

**Obolentsev Valeriy**

*PhD, Associate Professor,*

*Associate Professor of the Department of criminal and legal policy*

*Yaroslav Mudryi National Law University*

*ORCID: 0000-0001-8360-8959*

# СИСТЕМНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ
# SYSTEMIC CHARACTERISTICS OF PROBATION IN UKRAINE

***Анотація.*** *Постановка проблеми. Стверджується, що належна відсіч агресії рф можлива лише за умови ефективної роботи усіх державних інституцій. Особливого ж значення за цих умов набуває правоохоронна діяльність, частиною якої є сфера пробації.*

*Мета статті - визначити системні властивості та класифікаційні характеристики системи пробації в Україні.*

*Результати. У статті вперше обґрунтовано розуміння вітчизняної пробації як матеріальної, соціальної, штучної, відкритої, багатофункціональної, ймовірнісної, цілеспрямованої системи. Відповідно до цього новітнім є розуміння властивостей цієї реальності як системного об'єкта.*

*Мета пробації – забезпечення безпеки суспільства. Призначенням цієї системи визначено виправлення засуджених, запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень та забезпечення суду*

*інформацією, що характеризує обвинувачених. Функціями системи пробації окреслено способи діяльності, передбачені у статті 6 Закону України «Про пробацію»: виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі; здійснення нагляду за засудженими до покарань у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт, особами, яким покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк замінено покаранням у виді громадських робіт або виправних робіт, особами, звільненими від відбування покарання з випробуванням, звільненими від відбування покарання вагітними жінками і жінками, які мають дітей віком до трьох років, особами, засудженими до покарання у виді пробаційного нагляду та за особами, яким покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк замінено покаранням у виді пробаційного нагляду. Новітньою правоохоронною функцією органів пробації визначено підготовку досудових доповідей щодо обвинувачених з метою прийняття судом рішення про міру їхньої відповідальності.*

*Висновки і перспективи подальших досліджень. Наведені у статті дані мають бути враховані у майбутніх теоретичних пошуках та практичній діяльності. Зокрема, треба формалізувати наявні проблеми системи пробації.*

***Ключові слова:*** *пробація, виконання кримінальних покарань, запобігання злочинності, правоохоронна діяльність, система, цифрові технології.*

***Summary.*** *Introduction. It is argued that an adequate rebuff to the aggression of the Russian Federation is possible only if all state institutions work effectively. Under these conditions, law enforcement activities, including the sphere of probation, acquire particular importance.*

*Purpose. The purpose of the article is to determine the systemic properties and classification characteristics of the probation system in Ukraine.*

*Results. The understanding of the domestic probation system as a material, social, artificial, open, multifunctional, probabilistic, and purposeful system is substantiated.*

*Article 4 of the Law of Ukraine "On Probation" establishes the purpose of probation - ensuring the safety of society. The purpose of the system is defined as the correction of convicted persons, preventing them from committing repeated criminal offenses and providing the court with information characterizing the accused. The functions of the probation system can be described as the methods of activity provided for in Article 6 of the Law of Ukraine "On Probation": execution of sentences not related to deprivation of liberty; supervision of those sentenced to sentences in the form of deprivation of the right to hold certain positions or engage in certain activities, community service, correctional labor, persons whose punishment in the form of restriction of liberty or imprisonment for a certain period has been replaced by a punishment in the form of community service or correctional labor, persons released from serving a sentence on probation, pregnant women and women with children under the age of three, persons sentenced to probationary supervision and persons whose sentence of restriction of liberty or imprisonment for a certain period of time has been replaced by a sentence of probationary supervision.*

*Prospects. The data presented in the article should be taken into account in future theoretical research and practical activities.*

***Key words:*** *probation, execution of criminal sentences, crime prevention, law enforcement, system, digital technologies.*

**Постановка проблеми.** Повномасштабна агресія рф стала критичним викликом для державної системи України. Належна ж відсіч діям агресора можлива лише за умови ефективної роботи усіх державних інституцій. Особливого значення за цих умов набуває правоохоронна діяльність, частиною якої є сфера пробації. Тож її вдосконалення стає одним із нагальних завдань вітчизняних науковців-правників. І нам вбачається перспективним дослідження цієї сфери на засадах теорії системотехніки [9, 12, 13; 14; 15; 16].

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Пробація є загальновизнаною світовою практикою запобігання кримінальних правопорушень, а дослідження цієї проблематики закордонними фахівцями має багаторічну історію.

Ще у 1998 р. Klaus J. опублікував міжнародний огляд, який и досі використовується як базовий міжнародний стандарт практики пробації [3]. Хоч книга була видана багато років тому, вона залишається основним глобальним оглядом світової практики пробації. В ній системно узагальнено історичний розвиток пробації як альтернативи ув'язненню, міжнародні моделі, що спираються на гуманізацію кримінальної юстиції. Також розкрито міжнародні стандарти та підходи до пробації (ООНівські Standard Minimum Rules for Non-Custodial Measures, рекомендації Ради Європи щодо пробації), висвітлено адміністрування пробаційних служб у світі (структура установ, управління персоналом, навчання офіцерів пробації, міжнародне співробітництво між пробаційними службами різних країн). Практичне значення мають наведені у роботі ключові елементи ефективної пробації (оцінка ризиків, робота з правопорушниками у громаді, послуги з медіації, відшкодування шкоди, ресоціалізаційні програми).

Robin, L., Jackson, A., Henderson, E. (2023) у своєму огляді [7] показали значні відмінності у роботі служб пробації між штатами у США.

Вони розкрили сучасні виклики, включно з расовими диспропорціями та впливом COVID-19 на роботу служб пробації.

Cohen, T.H. (2024) опублікував статтю в офіційному журналі Federal Probation Journal, який видається Судовою системою США (U.S. Courts), і є одним із найавторитетніших джерел про практику та дослідження у сфері пробації країни. У ній автор зробив аналіз сучасних підходів до скорочення строків федеральної пробації у США та їхній вплив на безпеку суспільства [2]. Його загальний висновок: ефективність дострокового звільнення від заходів пробації збільшує у три рази ймовірність рецидивних посягань у осіб з «групи ризику». І навпаки, для осіб, які не входять до «групи ризику» така практика є конструктивною.

Aebi F.Marcelo F., Ignacio Cid-Pozo, Edoardo Cocco and Yuji Z. Hashimoto (2025) розкрили результати свого дослідження пробації у країнах Європейського континенту [1]. Станом на зараз це найповніший статистично-аналітичний огляд по Європі, який містить великий масив порівняльних даних. Ці дані демонструють тенденцію: більші показники пробації мають більш розвинуті країни (наприклад, Польща - 627 на 100 000 осіб населення, Грузія - 583, Вірменія - 267). Звіт показує значні відмінності між системами та тенденції до зростання практики пробації.

Закордонні дослідники не залишають поза увагою й питання вдосконалення пробаційної діяльності. Mabon, K, Kavanagh, E, McNeill, F. (2025) у статті [4] опублікували результати річного проекту, замовленого Конфедерацією європейської пробації (CEP). Його метою була підтримка CEP в ефективному використанні існуючих досліджень пробації та визначенні пріоритетів ключових напрямків досліджень на майбутнє. Автори переглянули статті, опубліковані в чотирьох ключових журналах протягом 10-річного періоду, та використали цей огляд для розробки авторської типології досліджень пробації. Цю типологію було покладено в основу онлайн-опитування, яке було поширено серед співробітників

пробації, а результати опитування потім обговорювалися в кількох фокус-групах зі старшими керівниками у цій сфері, зацікавленими сторонами та партнерами. Стаття висвітлює ключові перешкоди та пріоритети для майбутніх досліджень пробації, встановлені за результатами всіх трьох видів досліджень [4].

Маємо заметувати, що теоретичні та практичні напрацювання закордонних фахівців було покладено у концепцію розбудови національної системи пробації [17]. Не менш важливою її складовою став й вітчизняний досвід. Так, вже тривалий час у вітчизняному законодавстві існували норми про сприяння засудженим, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, у вирішенні питань трудового і побутового влаштування після звільнення. А функції кримінально-виконавчої інспекції, яка виконувала покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт та вже здійснювала контроль за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, у подальшому було інтегровано у сферу наглядової пробації.

Відповідно до цього пробація в Україні впроваджувалася як система наглядових та соціально-виховних заходів, які застосовуються за рішенням суду до осіб, які притягаються або вже притягнуто до кримінальної відповідальності. Змінами до статті 13 Кримінально-виконавчого кодексу України було визначено загальні засади діяльності органів пробації. Статтєю 76 Кримінального кодексу України встановлювалися обов'язки особи, звільнені від відбування покарання з випробуванням - утримуватися від контактів з особами, які визначені судом; не залишати місця проживання у визначені судом години; офіційно працевлаштуватися; взяти участь у пробаційних програмах тощо. Новелою реформування стало те, що у пробаційну практику впроваджувалося складання досудових доповідей, тобто письмового забезпечення суду інформацією, що характеризуватиме

особу, яка притягається до кримінальної відповідальності (про її соціально-психологічну характеристику, оцінку ризику вчинення повторного кримінального правопорушення, висновок щодо можливості виправлення правопорушника без обмеження волі або позбавлення волі на певний строк). Також встановлювалася функція соціально-виховної роботи з клієнтами пробації на засадах диференційованого підходу за індивідуальним планом та з урахуванням оцінки ризиків вчинення нових кримінальних правопорушень. Органи пробації під час наглядової пробації мали реалізовувати пробаційні програми, призначені за рішенням суду з комплексом заходів, спрямованих на корекцію соціальної поведінки або її окремих проявів, формування соціально сприятливих змін особистості клієнта пробації, які можливо об'єктивно перевірити.

Передбачалося, що органи пробації у взаємодії з установами виконання покарань, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування мали сприяти засудженим, які готуються до звільнення, у визначенні місця проживання після звільнення, у влаштуванні до спеціалізованих установ для звільнених, у влаштуванні до закладів охорони здоров'я осіб, які потребують стаціонарної медичної допомоги, а також працевлаштуванню працездатних осіб. Також було передбачено консультативну, психологічну та інші види допомоги, працевлаштування, залучення до навчання, участь у виховних заходах та соціально-корисній діяльності. На засадах європейської практики до цього передбачалося залучати волонтерів пробації.

За результатами перших років реалізації пробаційних заходів в Україні зменшилася чисельність осіб, засуджених до покарань у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, знизитися державні витрати на утримання слідчих ізоляторів та установ виконання покарань. Також відбулося зниження рівня рецидивної злочинності завдяки удосконаленню системи нагляду та впровадженню соціально-виховної

роботи з особами, звільненими від відбування покарання з випробуванням, та засудженими до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі.

З моменту створення, ефективність вітчизняної системи пробації суттєво залажала від фактору бойових дій на території нашої держави. Це ґрунтовно розкрито, зокрема, у роботі Левченко Ю.О. Науковець розглянув особливості завдань органів пробації на сучасному етапі і акцентував увагу на проблемних питаннях нормативної регламентації їх діяльності. На його думку, і до цього часу до кінця невирішеними залишаються питання щодо застосування дистанційних форм впливу та контролю на суб'єктів пробації, а також заходи щодо застосування мобільних додатків, які потребують відповідного нормативно-правового врегулювання [8].

Денісов С.Ф. та Заїка Д.Є. на основі аналізу вітчизняних та міжнародних нормативно-правові актів виявили колізії, прогалини та інші недоліки чинного законодавства України, що регулює функціонування інституту пробації в умовах війни. Вони згрупували пропозиції провідних вчених та практиків України та надали науково обґрунтовані висновки щодо заявленої проблематики [7].

У колективній монографії [18] на засадах мультидисциплінарного підходу було окреслено розвиток пробації в Україні у повоєнні часи. Автори розглянули нормативно-правову базу, вплив міжнародного досвіду пробації, проаналізували ефективні практики інших країн, прокоментували можливість їх адаптації до національного контексту. Також було досліджено психологічні підходи до роботи органів пробації, методи та інструменти, які сприяють ресоціалізації осіб, що відбувають покарання у виді пробаційного нагляду.

Узагальнюючи наведені та інші напрацювання вважаємо, що вітчизняні фахівці орієнтують свої дослідження щодо поточних проблем пробації. Ми ж пропонуємо переглянути методологічні засади пробаційної діяльності відповідно до теорії системного підходу.

**Мета статті** – визначення системних властивостей та класифікаційних характеристик системи пробації в Україні, а також їх порівняння із такими ж аспектами загальної системи виконання кримінальних покарань.

**Матеріали і методи.** В якості матеріалів дослідження використано: 1) нормативно-правові акти, які регулюють виконання кримінальних покарань та пробацію в Україні; 2) наукові публікації, які висвітлюють різні аспекти пенітенціарної системи України.

Для узагальнення публікацій за окресленою тематикою було застосовано науковий метод теоретичного узагальнення. Щодо дослідження нормативних першоджерел використовувався метод аналізу документів. Окремі аспекти методики системного аналізу застосовувалися для формалізації властивостей-характеристик системи пробації. За допомогою методу класифікації встановлено її класифікаційні характеристики.

**Викладення основного матеріалу.** За результатами наших досліджень раніше було обґрунтовано розуміння запобігання злочинності як системного об'єкту [12]. Відтак є підстави розглядати пробацію як її підсистему та окреслити системні характеристики цієї сфери державної діяльності.

Фахівці визначають мету системи як результат її функціонування, до якого вона прагне на певному етапі свого життєвого циклу [10, с. 38]. Стаття 4 Закону України «Про пробацію» встановлює мету пробації – забезпечення безпеки суспільства. Ця діяльність спрямовується на досягнення загальної мети системи держави України, закріпленої у ч. 2 ст. 3 Конституції України - утвердження та забезпечення прав громадян.

Призначення системи – це її декларована здатність виконати функції, що забезпечують досягнення мети [10, с. 27]. Призначення системи пробації можна окреслити відповідно до статті 4 Закону України «Про пробацію» у

такий спосіб: виправлення засуджених, запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинувачених.

Функції системи ототожнюють із здатністю до дії; впливом; задоволенням потреб; роллю; обов'язками, перетворенням призначення системи на дії [10, с. 28, 29]. Для системи пробації функціями можна вважати декілька способів діяльності, окреслених у статті 6 Закону України «Про пробацію». Серед них передусім маємо виділити виконання певних видів покарань, не пов'язаних з позбавленням волі. Не менш значущим є здійснення нагляду за засудженими до покарань у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт, особами, яким покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк замінено покаранням у виді громадських робіт або виправних робіт, особами, звільненими від відбування покарання з випробуванням, звільненими від відбування покарання вагітними жінками і жінками, які мають дітей віком до трьох років, особами, засудженими до покарання у виді пробаційного нагляду та за особами, яким покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк замінено покаранням у виді пробаційного нагляду. Новітньою правоохоронною функцією органів пробації можна вважати підготовку досудових доповідей щодо обвинувачених з метою прийняття судом рішення про міру їхньої відповідальності. Фактично це спеціально-кримінологічні та індивідуальні методи запобігання злочинності [6].

Що ж до класифікаційних характеристик системи пробації в Україні. Згідно теорії класифікація являє собою логічний прийом розподілу елементів на групи на підставі обраних критеріїв. Цей спосіб опрацювання інформації дозволяє порівнювати однорідні об'єкти за сутнісними характеристиками, встановити схожість та відмінність, а відтак й оцінювати їх функціонали [10, с. 24, 26]. Серед усього різноманіття звертаємо увагу на

інформативність декількох класифікаційних характеристик системи пробації, які на нашу думку мають теоретичне та практичне значення.

За ознакою наявності матеріального субстрату системи (об'єкти) поділяють на матеріальні, які у своєму складі мають матеріальні елементи, та ідеальні, які не мають матеріального субстрату [5, с. 74]. Система пробації – це діяльність відомчого персоналу, тож її можна вважати матеріальною системою.

За критерієм типу матеріального субстрату системи розподіляють на неорганічні (планети, атмосфера), органічні (популяції живих істот), соціальні системи (людські осередки), змішані (галузі економіки, домогосподарства) [11, с. 76]. У цій класифікації система пробації належить до класу соціальних систем.

У теорії системотехніки за походженням елементів системи розподіляють на природні, штучні та змішані. Природні - це ті, які створені і функціонують як елементи природи (мікроорганізми, популяції тварин). Штучні системи створюються людиною (наприклад, технічні об'єкти, соціальні осередки). Комбіновані системи мають властивості і природніх, і штучних систем одночасно [11, с. 75]. У цій класифікації система пробації належить до класу штучних систем, оскільки її створили і реалізують люди задля досягнення мети, окресленої нами раніше [10, с. 38; 12, с. 28–29].

За ознакою формату взаємодії із зовнішнім середовищем системи поділяють на два види. Перший вид - закриті системи, вони не обмінюються з оточуючим середовищем ні матерією, ні енергією ні інформацією. Системи другого виду – так звані «відкриті системи», які у різний спосіб взаємодіють із зовнішнім середовищем. Система пробації є системою відкритою, оскільки вона інтегрована у соціум через взаємний обмін ресурсами. І це забезпечує її самоналаштування як відповідь на вплив зовнішнього середовища через механізми нормотворчості.

За кількістю функцій серед систем виділяють одно– та багатофункціональні. Українська пробаційна система є багатофункціональною системою (її функції було розкрито раніше).

Звертаємо увагу на таку обставину. За передбачуваністю результату функціонування системи розділяють на детерміновані та ймовірнісні. У детермінованих системах кінцевий результат функціонування або заздалегідь визначений при створенні, або передбачуваний відповідно до об'єктивних закономірностей. Навпаки, для ймовірнісних систем результат функціонування передбачити заздалегідь неможливо [11, с. 79]. Фактом є велика кількість постпенітенціарного рецидиву осіб після застосування до них заходів пробації. Тож цю систему маємо вважати ймовірнісною системою з урахуванням негарантованого результату діяльності [11, с. 79].

Системи поділяють на адаптивні та цілеспрямовані. Адаптивні реагують на вплив зовнішнього середовища несвідомо (наприклад, як рослини). Цілеспрямовані реагують на вплив зовнішнього середовища свідомо. Вочевидь, пробаційна система як відкрита система здійснює комунікацію із зовнішнім середовищем вибірково. Тож вона є цілеспрямованою системою.

**Висновки і перспективи подальших досліджень.** Таким чином нами обґрунтовано розуміння вітчизняної системи пробації як матеріальної, соціальної, штучної, відкритої, багатофункціональної, ймовірнісної, цілеспрямованої системи, що є підсистемою системи запобігання злочинності та системи української держави у цілому. Цей системна сфера має специфічну мету, призначення та функції, що вирізняє її від інших сфер правоохоронної діяльності.

Наведені у статті дані мають враховуватися у майбутніх теоретичних пошуках та практичній діяльності. Зокрема, треба формалізувати наявні проблеми системи пробації. На засадах системотехніки проблема визначається як неспівпадіння між бажаним (заздалегідь визначеним

станом системи та поточними результатами її функціонування, невідповідність меті системи її функцій, призначення та структури). У подальшому результати такої роботи доцільно використовувати в обґрунтуванні реформ досліджуваної сфери праовохоронної діяльності.

**Література**

1. Aebi M.F., Cid-Pozo I., Cocco E., Hashimoto Y.Z. Probation and Prisons in Europe, 2024: Key Findings of the SPACE reports. *Council of Europe. Series UNILCRIM.* 2025. 4. URL: https://wp.unil.ch/space/files/2025/11/space-ii_key_findings_2024_251105_.pdf (дата звернення: 20.01.2026).

2. Cohen T.H. Early Termination: Shortening Federal Supervision Terms Without Endangering Public Safety. *Federal probation*. 2024. Vol. 88, No 3. URL: https://www.researchgate.net/publication/395030327_Early_Termination_Shortening_Federal_Supervision_Terms_Without_Endangering_Public_Safety#read (дата звернення: 20.01.2026).

3. Klaus Jon F. Handbook on probation services: guidelines for probation practitioners and managers. UN Interregional Crime and Justice Research Institute, 1998.

4. Mabon K., Kavanagh E., McNeill F. Probation, research and development in Europe. *European Journal of Probation*. 2025. Vol. 17(3). P. 196–219. URL: https://strathprints.strath.ac.uk/93711/13/Mabon-etal-EJP-2025-Probation-research-and-development-in-Europe.pdf (дата звернення: 20.01.2026).

5. Robin L., Jackson A., Henderson E. Juvenile Probation Structure, Policy, and Practice in the United States. A Full Analysis of Variation within and across States. *The URBAN Institute*. 2023. URL: https://youthlaw.org/wp-content/uploads/juvenile-structure-policy-practice.pdf (дата звернення: 20.01.2026).

6. Голіна В. В., Лукашевич С. Ю., Колодяжний М. Г. Державне програмування і регіональне планування заходів запобігання злочинності в Україні / за заг. ред. В. В. Голіни. Харків: Право, 2012. 304 с. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/26_11_2019/pdf/63.pdf (дата звернення: 20.01.2026).

7. Денісов С.Ф., Заїка Д.Є. Дослідження особливостей правового регулювання пробації в Україні. *Вісник асоціації кримінального права України*. 2022. Том 2, № 18. С. 69-94. DOI: https://doi.org/10.21564/2311-9640.2022.18.267077

8. Левченко Ю.О. Актуальні питання діяльності системи органів пробації в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 2. С. 296-300. DOI: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.51

9. Лямець В. И., Успаленко В. И. Основы общей теории систем и системный анализ: учеб. пособие. Харьков: БУРУН и К., 2015. 304 с.

10. Лямець В. І., Тевяшев А. Д. Системний аналіз. Вступний курс. 2-ге вид., переробл. та доповн. Харків: ХНУРЕ, 2004. 448 с.

11. Маца К.А. Системы неорганические, органические, социальные: свойства и принципы организации. Київ: Обрії, 2008. 196 с.

12. Оболенцев В. Ф. Системний аналіз та моделювання системи запобігання злочинності в Україні: монографія. Харків: Юрайт, 2021. 192 с.

13. Оболенцев В. Ф. Базові засади системного аналізу злочинності та віктимізації в Україні: монографія. Харків: Юрайт, 2016. 116 с.

14. Оболенцев В.Ф. Злочинність як об'єкт криміногенної детермінації в умовах війни рф проти України. *Наукові перспективи. Серія "Право"*. 2024. № 10(52). С. 948-960. DOI: https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-10(52)-948-960

15. Оболенцев В.Ф. Механізми детермінації злочинності в умовах російської агресії. *Вісник науки та освіти*. 2024. Вип. № 10(28). С. 1607-1617. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-10(28)-1607-1617

16. Оболенцев В.Ф. Моделювання детермінації злочинності. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. Вип. 10(28). С. 629-641. DOI: https://doi.org/10.25313/2520-2308-2025-7

17. Пояснювальна записка до Закону України «Про пробацію» від 16.01.2013. *Верховна Рада України.*

18. Пробація: 10 років змін та досягнень: колективна монографія / В. О. Аніщенко, І. Г. Богатирьов, І. Б. Волеваха та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С. К. Гречанюка. Чернігів: Пенітенціарна академія України, 2025. 272 с.

19. Сорока К.О. Основи теорії систем і системного аналізу. Харків: ФОП Тимченко, 2005. 288 с.

**References**

1. Aebi, M.F., Cid-Pozo, I., Cocco, E., Hashimoto, Y.Z. (2025). Probation and Prisons in Europe, 2024: Key Findings of the SPACE reports. *Council of Europe. Series UNILCRIM, 4*. https://wp.unil.ch/space/files/2025/11/space-ii_key_findings_2024_251105_.pdf

2. Cohen, T.H. (2024). Early Termination: Shortening Federal Supervision Terms Without Endangering Public Safety. *Federal probation*. Vol. 88. Number 3. https://www.researchgate.net/publication/395030327_Early_Termination_Shortening_Federal_Supervision_Terms_Without_Endangering_Public_Safety#read

3. Klaus, Jon F. (1998). Handbook on probation services: guidelines for probation practitioners and managers. UN Interregional Crime and Justice Research Institute.

4. Mabon, K., Kavanagh, E., McNeill, F. (2025). Probation, research and development in Europe. *European Journal of Probation*. Vol. 17(3). P. 196–219. https://strathprints.strath.ac.uk/93711/13/Mabon-etal-EJP-2025-Probation-research-and-development-in-Europe.pdf

5. Robin, L., Jackson, A., Henderson, E. (2023). Juvenile Probation Structure, Policy, and Practice in the United States. A Full Analysis of Variation within and across States. *The URBAN Institute*. https://youthlaw.org/wp-content/uploads/juvenile-structure-policy-practice.pdf

6. Holina, V. V., Lukashevych, S. Yu., Kolodyazhnyy, M. H. (2012). Derzhavne prohramuvannya i rehional′ne planuvannya zakhodiv zapobihannya zlochynnosti v Ukrayini [State programming and regional planning of measures to prevent crime in Ukraine]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

7. Denisov S.F., Zaika D.Ie. (2022). Doslidzhennia osoblyvostei pravovoho rehuliuvannia probatsii v Ukraini [Features of the legal regulation of probation in Ukraine research]. *Visnyk asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy – Herald of the Association of Criminal Law of Ukraine.* Vol. 2, № 18. P. 69-94. DOI: https://doi.org/10.21564/2311-9640.2022.18.267077 (дата звернення: 20.01.2026)

8. Levchenko, Yu.O. (2023). Aktual′ni pytannya diyal′nosti systemy orhaniv probatsiyi v umovakh voyennoho stanu [Current issues of the system of probation agencies under martial law]. *Analitychno-porivnyal'ne pravoznavstvo – Analytical and comparative law*. Vol. 2. P. 296-300. DOI: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.51 [in Ukrainian].

9. Liamets', V.I., Uspalenko, V.I. (2015). Osnovy obshchey teorii sistem i sistemnyy analiz [Fundamentals of general theory of systems and system analysis]. Khar'kov: Burun i K [in Russian].

10. Liamets', V.I., Teviashev, A.D. (2004). Systemnyj analiz. Vstupnyj kurs [Analysis of the systems. Introductory course]. Kharkiv: KhNURE [in Ukrainian].

11. Matsa, K.A. (2008). Systems inorganic, organic, social: properties and principles of organization [Sistemy neorganicheskiye, organicheskiye, sotsial'nyye: svoystva i printsipy organizatsii]. Kyiv: Obriyi [in Russian].

12. Obolentsev, V. F. (2021). Systemnyy analiz ta modelyuvannya systemy zapobihannya zlochynnosti v Ukrayini [System analysis and modeling of the crime prevention system in Ukraine]. Kharkiv: Yurayt. Retrieved from URL: https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/19459/1/Obolencev_2021_192.pdf [in Ukrainian].

13. Obolentsev, V.F. (2015). Bazovi zasady systemnoho analizu zlochynnosti ta victimizatsii v Ukraini [Base principles of analysis of the systems of criminality and victimization in Ukraine]. Kharkiv: Yurait [in Ukrainian].

14. Obolentsev, V.F. Zlochynnist′ yak ob″yekt kryminohennoyi determinatsiyi v umovakh viyny rf proty Ukrayini [Crime as an object of criminogenic determination in the conditions of the war of the rf against Ukraine.]. *Naukovi perspektyvy. Seriya "Pravo" - Scientific perspectives. Series "Law".* Issue 10(52). Pp. 948-960. https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-10(52)-948-960 [in Ukrainian].

15. Obolentsev, V.F. (2024) Mekhanizmy determinatsiyi zlochynnosti v umovakh rosiys′koyi ahresiyi [Mechanisms of crime determination in the conditions of Russian aggression]. *Visnyk nauky ta osvity - Bulletin of Science and Education.* Issue 10(28). P. 1607-1617. https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-10(28)-1607-1617 [in Ukrainian].

16. Obolentsev, V.F. (2024). Modelyuvannya determinatsiyi zlochynnosti [Modeling the determination of crime]. *Aktual'ni pytannya u suchasniy nautsi - Current issues in modern science*. Issue 10(28). P. 629-641. Retrieved from http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/16538/16610 [in Ukrainian].

17. Poyasnyuval′na zapyska do Zakonu Ukrayiny «Pro probatsiyu» vid 16.01.2013. [Explanatory note to the Law of Ukraine "On Probation" dated January 16, 2013]. *Verkhovna Rada Ukrayiny – Verkhovna Rada of Ukraine.* Retrieved from https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=45499&pf35401=248406 [in Ukrainian].

18. Anishchenko, V. O., Bogatyrev, I. G., Volevakha, I. B. et al. (2025) Probatsiya: 10 rokiv zmin ta dosyahnen [Probation: 10 years of changes and achievements]. Chernihiv: Penitentsiarna akademiya Ukrayiny, 2025. 272 c.

19. Soroka, K.O. (2005). Osnovy teorii system i systemnoho analizu [Bases of theory of the systems and analysis of the systems]. Kharkiv: FOP Tymchenko [in Ukrainian].